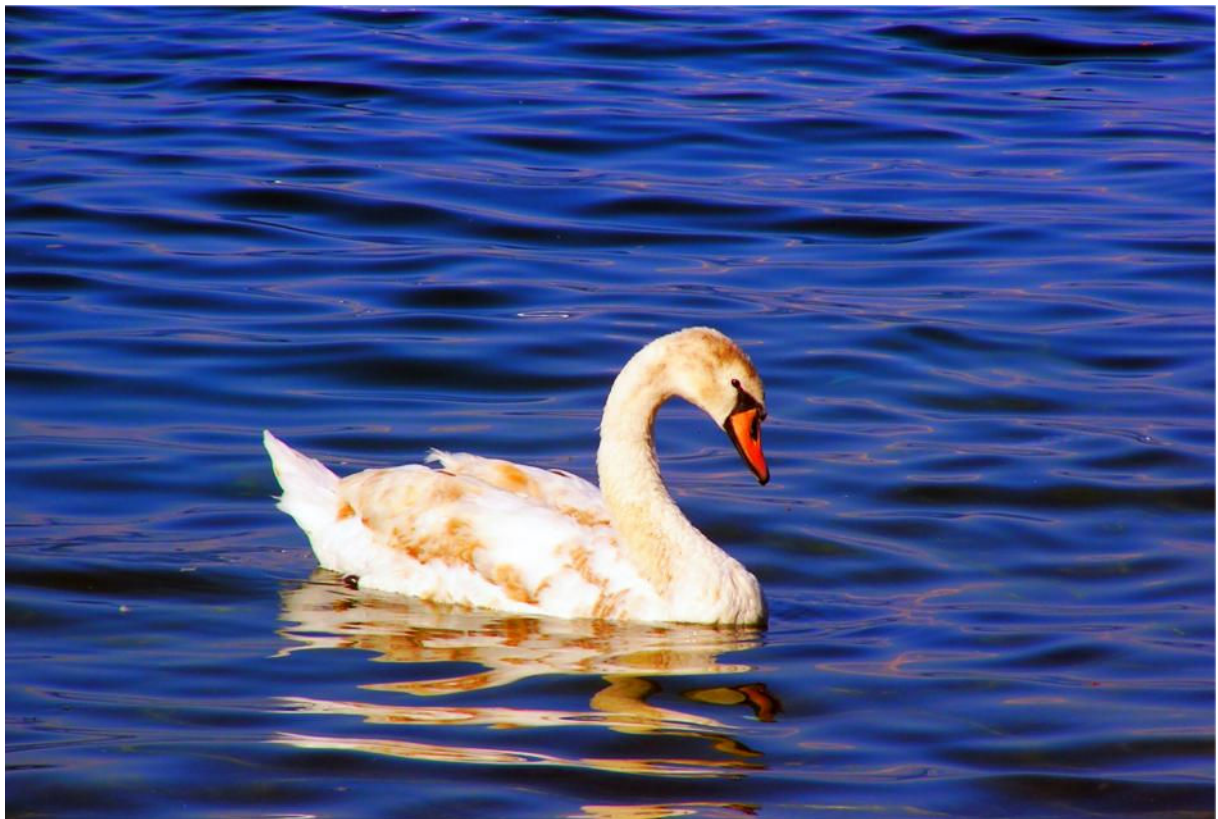

MED MAGIJO PESNIŠKE BESEDE IN BISTRO LUČJO LJUBEZNI - K POEZIJI ANE ROSTOHAR

Ana Rostohar: Rekviem, likovni izraz: Alojz Konec, samozaložba, Leskovec pri Krškem, 2001

Ana Rostohar: Na srčnih privezih, spremna beseda: Tone Pavček, samozaložba, Leskovec pri Krškem, 2001

Vladimir Gajšek

V Slovanski knjižnici... večer poezije, ob glasbeni spremljavi, z violinistom... Očaralo me je, ko je zapisala Ana Rostohar v svojo zbirko *Na srčnih privezih* v pesniško posvetilo: »Vladimirju - z ljubeznijo. Ana.« Zaslutil sem francosko simboliko Anne de Noilles in vse do Lily Novy... To je torej tista globinska lirika, ki izvira iz duše... Te samozaložniške knjige so velika dejanja srca.

Lahko da je vrsta poezij ženskega tipa spet zaživela v svoji intimi, ko se je duša dotaknila pesmi Ane Rostohar. Že diskurzivni vpogled v nežno žensko liričnost skozi iz/povedovanje pesnice Ane Rostohar pove, tako v zbirki *Na srčnih privezih* kot v *Rekviemu*, da so zaznali pesnik Tone Pavček ali Marko Kravos in prozaist Vlado Žabot v spremnih besedah, tudi kakor naliv svetlobe, če se sme uporabiti Balantičevo primero, poleg tega pa simbolizem, kakor je razviden v *Kosovelovo utrjnjeni*, v *Udovičevi*, *Voduškovi*, *Kocbekovi*, *Vodnikovi*, *Pavčkovi*, *Kovičevi*, *Jugovi* ali v zgodnji Gajškovi liriki oziroma v Gajškovi zbirki *Simboli*. Omenjeni naliv svetlobe je pesniško skrivnostno boleč, saj uvršča pesnico Ano Rostohar poleg Erike Vouk in drugih v sam vrh ženske lirike, ustreza pa tudi mlajšim generacijam, od Vere Pejovič, Barbare Korun do Barbare Simoniti. Lirična razbolelost se širi v pesmih Rostoharjeve v skrivnostno bolelost samo, dnô katere pa ni tema brezupa, marveč se svetlika spominsko

ponotranjenje, vse do naliva svetlobe in do izraznosti, kjer so čustvene opredelitve jasne kvečjemu šele v obrisih. Poleg te luči hrepenenja pozna Ana Rostohar še upesnjeno svetlobo ljubezni, ki je čutna in že domala otipljiva, digitalizirana bivanjsko. Kakor da bi se bralec gibal med mesečino in sončnino. Kolikor je lahko upanje simbolično, je tudi življenje manj melanholično: umetniška duša Ane Rostohar pa se pogloblja prav v to ustvarjalno melanholijo.

A kaj je, kar se oživlja v pesmi, in tako v času, ki je poln antipoezije in tehnologije človeško sprijenih duš? V Rekviem Ane Rostohar je primeroma Vlado Žabot prepričano, a natrgano kot v gensko rodovni usedlini zapisal na knjižni zadnji zavihek: »To je v resnici rekviem. Intimen, tih in žalosten, ki je v svojem izvoru sprva resda le avtoričin, a se potem, skorajda nepričakovano, pritihotapi, se zaleze v bralčevo zavest, v dušo, iz katere se prav tako tiho in žalostno, obenem pa tudi slovesno, odzove. Očitno je, da se avtorica zaveda magije slovenskega jezika, prav tako pa tudi melodije, ki se je, prepojena s prav tako tiho in slovestno žalostjo, nabrala v naš jezik. To je usedlina mrtvih rodov, njihove žalosti in bolečine.« Zgodovina mrtvih rodov je tista spominska usedlina, ki se izraža šele v pesmi, zato je značilno, da se v sebi ujeta lepota doživetij usede v grozo biti in skrb, ki je skrb za smrt - toda ta skrb za smrt je zasnovana že le v poprejšnjem odnosu ljubezni do bližnjega. Milost biti se tako pogreza pesniško v zgovorni molk, torej v počasno utrinjanje smrti, ki je paradokсна že sama po sebi ter uči znova in znova ljudi tudi ljubiti: kajti samo in le ljubezen je čezsmrtna. Hrepenenje po drugačni usodi pa je tisto, ki sega s plimami zgodovine od davnin v vsak sodobni čas ter ga prežema z življenjskim ritmom srca.

Duša te poezije je nočna in temna, a tudi dnevna in svetla: v celem pride namreč čas osebnosti, ki oživi v novih oblačilih in se nasmehne pod kostanji ali koderkoli, kjer so bila odprhotala srečanja... Pesniška zbirka Ane Rostohar na srčnih privezih govori o svetu, v katerem je pesem veliki ljubezni in velikega slovesa ujeta v intimo in slovesni zapis, v plemenitost in iskreni pogled, prav tako pa se kaže spomin na otroštvo kot praznik, ki ni zapisan v koledarju. Za razliko od Cirila Zlobca ali Vladimirja Gajška doživlja Ana Rostohar svoje otroštvo v vsakokratnem odmevu pesmi, v spominu na punčko v zibki njenih rok, ki je lepa kraljična, prav tako pa v spominu na hodnike kjer se je modrina neba ustavila in se v lastni višini utišala. Zato si pesnica želi, da bi jo pustili še malo v zeleni senci trav in je ne bi klicali, sploh da ne bi klicali angelov po imenu, ker ne more oditi, ko ima oči polne cvetnega prahu in je kakor na podeželju: prosi marveč da jo še malo pustimo z otroštvom na kolenih, da se bi ji dan iztekel v pesem ter ji očaral ta spomin. Ana Rostohar stopa skozi vrata pesmi sama, s tihoto v duši in, kakor pravi, s srcem na dlani, ko smejo le angeli izgovoriti njeno ime, kajti ko se vrne, bo imela težke oči. Pesnica zelo dobro obvlada otroško domišljijo v sebi, zato je ustvarjalna, njeno otroštvo še kar naprej traja, velika vprašanja pa čakajo, da bi se rosa na vekah otrla - in ko se prebudi v samotni trav, z makom ob kolenu na tistih stezah, ki se iztečejo v sanje ali v pravljico, šele vidi, da taki nevidni odhodi puščajo takorekoč sled pravljicnih bitij, škratov in vil. Ana Rostohar se tudi počuti dekliško, najraje bi sedla na rumena krila metulja ali med šopke samotnih ur, kjer se izreka skrivnost, ki ločuje ljubeče in tiste, ki so udarjeni z nemostjo - v takem mikrokozmosu narave izmeri deželo izgnanih, namreč v družbi zgubljenih mravelj, da v navzočnosti tihih prikazni sploh lahko oznani svoje ime ter ureže pravico živečih kar z velikim zamahom. To spominsko ljubeče otroštvo je polno dekliških sanj in spominov, je spomin na zmenek ko je odšlo dekle v senco nekega drevesa, ne da bi kam zašla, saj so bile to družinske hoste, ki so vredne svojega spomina - in tako prihajajo v pesnično življenjsko zgodbo celo kot nekakšni bančni pairiji v dote mestnih hčera. Pesnica se spomni tudi ujcev v praznjih oblekah, ki so se zgrnili pri njih doma, ko je mati postregla kar v kuhinji in je bilo v navalu

domačnosti čutiti vrsto vprašanj, ki jih deklica ni razumela, prav tako kot ni doжела vseh resnobnih besed ali obotavljanj, potem ko so se ujci dolgo poslavljali na vratih. Pesnica se spomni tudi avgustovskega dne, ko so stali ob odprti očetovi krsti in ko brat ni mogel jokati ter je samo stal ob odprtih vratih ter se mu je nagubalo čelo - ta smrt se je zdela pesnici kot svetlo šumenje groze, čeprav je bil vroč dan in so se jim med škripanjem peska šibila kolena, ker da so dostorili veliko dejavno življenje, kakor pravi.

Impresivna pesem govori o tihi žalosti, ki poboža pesnico in prižiga luči, da se razcveti kakor zarja - takrat je lepo pri srcu, ko se človek približuje bregu, ki ga pričakuje: pa se ne ve, ali je to greh onstran smrti. V takih liričnih utrinkih je pesnica tudi čisto prozorna in razširjena v mehka prostranstava ter pretaka v zlata zrna, česar ni mogel ugrabiti čas. Pesem prebiva v spominu, ki ne sme biti môtén, kajti še duša je prenehala drhteti v tišini: »smrt je pogum ljubečih, šepečem / in se objamem kot tisti, / ki se vrne / in ima namen ostati. // dolgo je Treba zreti v ogenj / da zaprasketajo takšni stih.« To dolgo strmenje v ogenj predstavlja magično vasezartost iz katere se izpoje pesem. Le zato lahko pesnika zanika vsa znanja o ljubezni - in sila smrti je živa, ko se je dotika kot ljubimec, ki je vso noč bedel ob nji, zato: »Niti ena solza / ni bila preveč. / Niti enemu bodljaju / se ne bi odrekla.« Ta penetracija duševne sle, ko se pesnica ne odreče niti enemu bodljaju, pomeni znanje in večino v ljubezni, ki sega čez živo smrt. Ljubezen dekleta se prelije v bleščanje prtajene navzočnosti, ki se sklanja in odmika, vendar je občutek vznesenosti tako močan, da bi pesnica v eni sami kipeči muki skoraj vzletela kakor v najtišji uri: eksistenca se lirsko vzdrhtelo osuje vase, namreč v iskanju tiste izpolnitve, ki odgovarja - ženski - intuiciji.

Mir in tihota se menjavata v krogih, vendar le tako, da se ljubezen prepleta s smrtno slutnjo in s prebujenimi otroki... Ko bi primerjali poezijo Ane Rostohar z liričnim sižejem Albine Podbevšek, bi ugotovili, da Saša Vegri načrtuje v naročju jutra podobno kot Na srčnih privezih: gre za občutje intuitivne intimne, ki počasi v postmodernem ali informacijskem ženstvu, v feminističnih kolektivizmihi uspešnih, v pomenu glamuroznega ženstva, v ženski karieri vsebolj izobraženega zajemanja novih masovnih pozicij še vedno nekako nekje obstaja prav pojem te »ženskosti«, ne pa body-builderska ali estetsko atletska različica. Po drugi strani zlasti v puritanskem slovenstvu - in slovenstvo je v tem primeru sila puritansko ter tako tudi ideologizirano, v sebi zaprto kakor k jalovosti nagnjeno - obstaja prekrivanje ženske telesnosti z modnimi oblačili in obuvali ter z videznim razvojem sebilastnih ogledalnih slik, kjer je moški kvečjemu še privesek ženske in njen komaj kaj občasní izvor užitka. Osrčenost poezije, ki se vedno bolj izriva iz lirike, kaže v literarnosti na novi manierizem, ta manierizem pa je bil razviden prav ob koncu tisočletja v svoji dovršenosti tako, da je spremenil liričnost v svoje nasprotstvo. A tudi v tem primeru sta si lahko bliže Ana Rostohar in Neža Maurer, ki soglašata v bolečini srca ali v večni ljubezni, ki ni presežna samo z užitkom ali zavoljo slasti. Ana Rostohar v nagovoru »tebi« obljublja - pesem.

Iz celotne lirike Ane Rostohar diha ena sama pretanjena in izbrana, erotizirana kot življenjska nežnost- Kar je še v sobah dišalo po posteljah, se razdiši v reznem marku novega dne... In kar je bilo kakor ognjeni drget, se umiri in potihne v bridkem, izza sladkih naskokov in zaspanih bregov. Tako se odpira zemlja, pripravljena na materinstvo.

»Razvrgla so me velika pričakovanja,/ vračajoča se z ječanjem/ ob bledikavih svitanjih,/ ko prebujena zavest/ odtava k ležišču,/ kjer se je,/ po vodilih,/ nedoumljenih za moj um in srce,/ usoda izrekla./ Z isto besedo ljubezni in smrti,« se glasi verzno sporočilo rekviemske poezije, ki se po svoje navezuje tudi na »srčne priveze«.